

The Project Gutenberg eBook of Murroksessa, by Kössi Kaatra

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Murroksessa

Author: Kössi Kaatra

Release date: April 30, 2016 [EBook #51892]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK MURROKSESSA ***

E-text prepared by Jari Koivisto

MURROKSESSA

Runoja

Kirj.

KÖSSI KAATRA

Tampereella 1906,
M. V. Vuolukan kustannuksella.

Tampereen Työväen Osuuskirjapaino, r.l.

SISÄLLYS:

Iloitse sydän!
Uudestisyntymisessä.
Vitka vauhti —
Työhön!
Ennustuksia.
Keväässä.
Kevättulvissa.
Luonnonlaki.
Murros.
Lakkolaisille.
Yhä kidu ja kärssi.
Yksi on totuus.

Me kuljemme —
Kuolonlasten laulu.
Kaleeriorjat soutavat.
Valitusvirsi.
"Ollako vai eikö olla".
Unta ja totta.
Auliutta.
Olkaa valveill' —
Yö on —
Jauhakaa orjat!
Nyt toverit!
Umpimähkään.
Kummemmasta kummempaan.
Autio torppa.
Korven kansalle.
Lyökää kättä, korven siskot!
Valveille!
Idän nainen.
Oikeuden haudalla.
Sota soi.
Tulevan edellä.
Sankareille.
Olojen pakosta.
Joko — taikka.
He nauravat.
"Nöyrry".
"Langennut".
Herahti kyynel.
Miksikä?
Sääli teitä.
Pilli soimaan.
Tuhka tanssii.
Miks ihmetellään —?

Iloitse sydän!

Iloitse sydän. Suuri ihmissuku jo uuden ajan aattehesta juopuu ja orjalaumain legionalu-
kahlitsijoita karttaa, heistä luopuu

ja oman voiman, oman uskon herran he korottavat jumalaksi julki ja kiroavat sen, mi heiltä
kerran tien hyvinvoinnin paratiisiin sulki.

Nyt taivon kantta taotaan, ja työssä
on helvetistä nousseet synkät aaveet,
nuo, joiden voimat varttui vaivan yössä,
ja joiden syömiin suru siitti haaveet.

Eik' yksin haaveit', ei, vaan tuiki suuret
ja kultakalliit ajatukset elon,
joiss' itää ihmisonnen alkujuuret
ja joista kysyjä saa kaiken selon.

Ja siksi sydän iloitse ja usko, ett' epäilykses tuskat lohdun saavat ja yösi ylle kohoo kaunis
rusko ja arvetuvat ammottavat haavat!

Uudestisyntymisessä.

Niinkuin taivahalla tähtein on jo meidän joukon luku, valtamahti tästä lähtein on jo
sorgetuiden suku.

Liehuu vaivatuiden vaate,

punalippu mailman yli;
kaiken kaartaa kansan aate
niinkuin avaruuden syli.

Helähtävät hengen miekat, salamoivat sanan kalvat, kohoavat pohjahiekat, arvon saavat
ani halvat.

Vitka vauhti —

Vitka vauhti kehityksen rataan,
tuumaa pääse ei se kulkemattaan.
Vuosikymmen, toinen — lyhyt hetki.
Meill' on pitkä matka, raskas retki.

Tulee tuskan tovi, sekasorto,
silmäluonta painaa unenhorto,
käydään kaukokangastusta päinkin,
koituu takatalvi lumin, jäinkin.

Noustaan taas ja tehdään tosityötä,
heikompikin heiluu muiden myötä,
pettymys on pelkkä porras uskoon,
työ ja taisto taival huomenruskoon.

Vitka vauhti kehityksen rataan,
tuumaa pääse ei se kulkemattaan.
Kiihdyttää sen käyntiä on työmme,
työtä tehden seestyy synkkä yömme.

Työhön!

Pettymyksen piinatessa tuskan tullen, työhön tartu, epäilyksen kalvaessa, usko työhön,
työssä vartu!

Työ on ruoskan jäljen rohto, työ on auvon, toivon lähde, työ on orjan onnen johto. Työhön
ryhdy työnkin tähden.

Ennustuksia.

"Pilkkuja on auringossa; tulee tästä kuuma kesä". Elon alhon ahdingossa syntyy moni
hellepesä.

Tulee tästä tuimat ajat,
päiväin menot vakavimmat;
nousee elon vapahtajat,
toden urhot ankarimmat.

Kun on päästy talven yli,
tiettään moni uusi juttu,
jahka aukee suven syli,
vaatii orja sarkanuttu.

Luodaan kohtaloa Suomen.
Kurja on, ken kesken kaatuu.
Nousee orjalaumain huomen,
väkivalta maahan maatuu.

Keväässä.

Kansan yllä hämär häilyy, vaan ei syksyn synkkä sumu kevään armas auer päilyy, kuuluu huomenkoiton humu.

Epätietoisuuden yli
kaikaa kaunis uskon virsi.
Jahka aukee suven syli,
vaipuu viime kinos, kirsi,

silloin ihminen on vapaa, silloin silm' on selvä hällä, askaroimaan sillä tapaa, ett' on arvo elämällä.

Annas nousta aurinkoisen ihan keski taivahalle, niin ei tarvis inehmoisen jäädä epätiedon alle.

Kevättulvissa.

Kevätvirta tulvillansa, vierii yli rantatöyrään, särkein salvat kupeiltansa, tyytymättä tiehen nöyrään.

Sana siin' ei auta yhtään eikä toetoimenpiteet Paras lie kun poies nyhtää viimeisetkin virran siteet.

Luonnonlaki.

Vitkaan talven valta vaipuu, vitkaan väistyy nietos, hanki, vitkaan pitkä puhde haipuu, poistuu yöhyt Pohjolanki.

Mutta silti kevät koittaa, saapuu suuri Suomen suvi, päivä nousee, valo voittaa, koituu kukkakuiden huvi.

Murros.

Puhaltavat tuimat tuulet, vinkuu murrosajan viimat, luonnonvoimain kumun kuulet, kosk' on huomenkoiton tiimat.

Kaikkialla kannel kajaa,
kaikkialla laulut helkkää.
Katso luonnon suurta pajaa,
mailm' on ahjotulta pelkkää.

Silmät auki inehmoinen, seposelällensä aivan: Tulee tästä aika toinen, ohi menen synnyinvaivan.

Lakkolaisille.

Nyt on sillat poissa takaa, eteenpäin on mennä määrä, ellei riitä voima vakaa, voittaa valhe, voittaa väärä.

Suur' on rahan raaka valta,
mahtava on maassa Mammon,
työläs nousta on sen alta,
kanssa kauhun, kera kammon.

Vaan on silloin varma voitto, kosk' on usko oikeahan, kosk' on pyhä kunkin koitto, aseini puhtain taistellahan!

Yhä kidu ja kärsi.

Yhä kidu ja kärsi ja kiveä leipänä järsi!

Ja työtä tee, ole osaton orja ja tallattu maahan ja tomussa kulje!

Sun osasi kiskurin kourassa on. Työs tuloksen vie vihamiehesi raaka, tuo tunnoton herra ja sukunsa pöyhkä, mi pilkkaa ja ilkkuu sun alhaisuuttasi, alhainen orja.

Soi sulle messu ja virret kaikaa ja urut soivat ja taivaan armoa taritaan sulle ja synnit, — joit ovat riistäjät tehneet anteeksi suodaan, kun syöt näkyleivän ja juot tipan nestettä kalkista kirkon kuun kiertäissä kerran.

Mutt' "armoa" maan ei anneta sulle, et leipää saa, et verhoa ruumiin, et lepoa työstä, et virkistystä ja nautinnolta, vaan raastavanraskaan ja polttavan puutteen ja ainaisen huolen, mi jäsenes jäytää ja suonesi kuivaa ja hautaan kesken sun kaataa.

Sun osasi kiskurin kourassa on.

Hän yltäkülläisnä kauvan elää, vaikk' ei tee työtä, ei kehrää liioin, ja ripittäjäs, lihapadan ääressä istuin ja huoleti syöden, sulle nuhtehen heittää, kun kasvosi kuolemankauhusta väänty, on vatsasi tyhjä ja kirous suustasi kaikaa.

Sun osasi kiskurin kourassa on.

Ota siis osas, orja, ja ristisi heitä!

Kun työtä teet, niin palkkakin vaadi, ja kun et sitä saa, niin lakkaa työstä ja seisauta pyörä ja taivaanarmojen hoiviin heitä sa kiskurit kaikki ja pipit ja papit, koko konkkaronkka, ja anna aatella ihmiskunnan mitä sen rauhaan sopii.

Työnorja ja orjatar alhainen, kurja: sun osasi kiskurin kourassa on ja hänenpä laissaan on pykälä sulle

Yhä kidu ja kärsi ja kiveä leipänä järsi!

Yksi on totuus.

Yksi on totuus: leipää nälkäsen tarvis!

Kun käy autioks' elämä liian, loppuu leipä ja loppuu lempi, pettää pohja ja jää vaan jätteet, eikä ole murheen määrää missään, niin ei tiet' ole muuta kuin kaksi: poistua taikka tuimaan taistohon käydä.

Kaksi on tietä:

Kuoppasi kaiva ja laskeu siihen tai kuin kuolohon tuomittu koita viimesin voimis katkoa kahleet, mitkä on riistäjä päällesi pannut, ruosteiset raudat, jotka sun luitasi kalvaa.

Turhaan toivot, että hän itse ne irroittaikse, vaikka hän hoitaa haavojas joskus, pyytäen ystäväs olla.

Hälle on onnettomuutesi onni ja sinä olet pelkkä porras!

Me kuljemme —

Me kuljemme kuoleman turuilla ja elämme armomuruilla, kunis elämänlankamme katkee. Ken enimmän ajaa onnea takaa, hän ennen' muita maassa makaa ja ennen muita ratkee.

Yhä huolta ja nälkää ja kurjuutta, yhä taistelun vimmaa ja hurjuutta ja orvointa onnettomuutta. Ja sama on kohtalo *kaikilla* meillä ja *kaikki* me kaadumme okaisilla teillä, jos emme etsi *yhdessä* uutta!

Kuolonlasten laulu kaikaa.

Elo painaa niinkuin vuori: työtä teit, sait tyhjän aikaan. Niinkuin vanha vaipuu nuori.

Kaikkialla kauhu tuntuu, murhe mieronmiehen käärii; surun helmaan orja untuu, kulki vaikka mailman ääriin.

Epätasainen on taisto,
iskut sataa selän takaa.
Aut' ei tieto, aut' ei vaisto,
maassa elon uhri makaa.

Kuolema on onni hylyn,
kaiken loppu lohduttoman,
tunsit elon kouran tylyn,
tunsit tuskan ponnettoman.

Käymme yli kuolon sillan, taapäin emme enää käännä. Näimme surun suuren illan,
kuulimmehan: näänny, näänny

Kaleeriorjat soutavat.

Kaleeriorjat soutavat, he kultakuormaa noutavat rikkaille ryöväreille. Jos tahdiss' ei he olla voi, niin ruoska selkäpiissä soi, on palkka työn se heille.

Kaleeriorjat soutavat, he kultakuormaa noutavat ja päästyänsä rantaan he maalle kullan kantavat, sen kiskureille antavat, ja — pakautuvat santaan.

Valitusvirsi.

Niin kaukana kuin yö on auringosta, niin kaukana on orja osastansa ja koko kuolonlasten leino kansa, kahleissa käyden, elon nautinnoista.

Niin äänekäs kuin valtameren pauhu
on epätoivon itku, parku, oihke
ja yli maiden vierii vaivan vohke
ja kaikkialla yhä kasvaa kauhu.

Ei armoa, ei armahdusta lainkaan,
ei ihmisyyttä eikä rakkautta,
ei säälin käsi koske kaatunutta,
ei vaalintaa, ei vapahdusta vainkaan!

Ja niinkuin mielipuolet puisin aivoin
nyt "luomakunnan kuninkahat" käyvät
ja kuolon helmaan kiirein ennättäyvät,
kun tuskin tovin "elivät" he vaivoin.

Ja sittenkään ei kaikki kurjat herää ja sittenkään ei kaikin nousta vielä, vaan työtä tehden näännytään me tiellä kuin kerjäläiset, kesken, ilman erää.

"Ollako vai eikö olla".

Maassa kaikki kauhu karttuu.
Nyt jos koskaan aik' on kallis.
Ken sen nyt siis mennä sallis
ilman että työhön tarttuu?

Päiden pääll' yö uusi uhkaa.
Kiskur orjaraukan niskaan

kantamusta vielä viskaa.
Lupaukset ovat tuhkaa.

Oisko odotuskin turhaa?
Koska joka hetki tässä
orja-herra-elämässä
toivottoman toivon murhaa.

Odottaako, vaiko kerta
oman voiman urho olla
tehden selvän taistelolla
ilman miekkaa, ilman verta?

Unta ja totta.

Kuva kaunis aatoksissa:

ollaan onnen kesäkuussa, luomakunt' on laulelmissa, kukka maassa, lehti puussa. Astuu
täällä inehmoinen, niinkuin poika jumaloiden, vainoa ei toista toinen, työ on onnen ehto
noiden.

Mutt' on elo ympärillä: juoksee pohjan jäiset lampaat, talvi uhkaa; hyiset sillä silmät on ja
julmat hampaat. Ihmislapsi maassa mataa, konnuus ompi elinehto, vainon myrkkynuolet
sataa, palkka työn on kuolon kehto.

Unta nähdä, totta elää — vierii jalan alta tanner; epätoivon kannel helää, kuolon maa on
elon manner.

Auliutta.

Ruokitko sa veljeäsi, kun hän tähtes nälkään nääntyy, onko sulla aulis käsi, kun sun siskos
puolees kääntyy?

Ellet heitä auta, silloin
oot sa outo vieras heille,
sisko et, et veli milloin,
tuiki tuntematon meille.

Auta siis ja ole veikko, ole sisko, tover' oiva Nääthän: uhkaa kuolon peikko, eikä riitä oma
hoiva.

Olkaa valveill' —

Olkaa valveill' orjaparvet kärsineet ja kuihtuneet: verta vuotaa vanhat arvet, vierii viljoin
kyyneleet.

Silmät auki, ettei kaulaan
lennä surmasilmukka,
ettei kiskurien paulaan
elontoivein sorruta.

Nyt on kiire, nyt on hoppu, ees' on ajan suurin työ, ettei koidu kaiken loppu, ikipitkä, inha
yö.

Yö on —

Yö on yllä niinkuin muuri öiset hirmuhenget irnuu, ahdistus on synkän suuri, koska kuolon

orhit hirnuu.

Pien' on vielä valonjuova
alla epätoivon taivaan,
päivä, pelastuksen tuova,
ihmislasten orjavaivaan.

Suur' on tuska, suur' on suru,
suurempi on valonkaipuu,
kun ei enää maita muru
orjalle, mi maahan vaipuu.

Suur' on maassa massan jano, koska ehtyy toden lähteet. — Kansa! ällös, ällös ano: anojan
on aina tähteet!

Jauhakaa orjat!

Tarttukaa kovemmin kampihin kiinni, jauhakaa, jauhakaa, orjat. jauhakaa suruja itsellenne,
jauhakaa lyhyiksi elonne päivät, kurttuja naamaan ja köyryä selkään, jauhakaa kuiviksi
suonienne nesteet ja — kuolkaa kunniatonna!

Tarttukaa kovemmin kampihin kiinni, jauhakaa, jauhakaa orjat, jauhakaa iloja orjuuttajalle,
jauhakaa naurua, nautinnoita, suonihin verta ja ryhtiä rintaan. Kiskurin elämä on ikävä ja
harmaa, ja teillä on — ilojen avain!

Tarttukaa kovemmin kampihin kiinni, jauhakaa, jauhakaa, orjat! Tovinkin jos näet myllynne
seisoo, kivet ei käy, ei kuulu sen kolke niin elo sammuu ja kuolema kulkee.

Teillä on valta ja teillä on voima, mutt' — muille te jauhatte orjat!

Nyt toverit!

Nyt toverit, taisteluhansikas on heitetty meitä vastaan, sopu loppunut lie ja nyt työnämme
on taistelu ainoastaan.

Me luotimme järkeen, tunteeseen,
me luotimme ihmisyyteen,
mut mitä me löysimme? — Löysimme
vain kolikkolikaisen pyyteen.

Tuli vastaamme ihmiskauppiaat,
nuo huijarit veren ja lihan,
tuli vastaamme vaan kamasaksat nuo,
nämä kurjista kurjimmat ihan.

Ja näiden kanssako järkeillä
ja tunteilla tuntehetonna!
Mitä sovusta lie, mihin rakkaus vie
kun edess' on ilmetty konna?!

Kieli kitaan kuivuu, kangistuu,
sana jähmettyy ja jäytyy,
kun kanssa kiskurikuninkahan
vain tovinkin puhua täytyy.

Sanat poies siis sekä kiinni suu ja mykkinä taistelkaamme. Pois pelko ja armo ja armahdus,
kun vihata vain me saamme!

Umpimähkään.

Villi voima, usko luja, halu käydä taisteluhun; ammollaan on kuolon kuja, eikä tiedä kansa: kuhun?

Harhapolku viepi saaliin
kulkijamen kompastuissa,
harva nuoli käypi maaliin,
kiukkunen on kiro suissa.

Vaan ei tappioita surra, eikä erehdystä huolla, kun on karvas pettu purra, kolkko kahlittuna kuolla.

Kummemmasta kummenpaan, tummemmasta tummempaan.

Veritöitä, kauhu-öitä, pälyy kurjan kurjat kalvat likaiset ja halvat.

Minne mennään, minne, minne?
Sinne,
miss' ei mitään määrää.

Taivalletaan tietä väärää umpimähkään. Vaan ei moinen kylvö, nähkää, koskaan kannan kunnan tähkää!

Autio torppa.

Autio torppa, ikkunat poissa, hiiret hiipivät huoneustoissa.

Särkynyt sintsi
ilmassa riippuu,
pyrstörikko kukko
viirissä viippuu.

Kesantona pellot,
vakoja vailla,
auran jälkiä
ei näy mailla.

Tiensuun väki oli
vaurasta ennen
vuosikymmenet
taapäin menen.

Töllin mies oli
vahva kuin vuori,
emäntä reipas,
rehti ja nuori.

Yksi oli lapsi,
pikkunen piltti,
ilo isän, äidin,
kaunis ja kiltti.

Korpeen aukes
avarat pellot,
korvesta kaikui
karjan kellot.

Suonsilmä kuivui,
hettehet haihtui,
erämaa asunto-
maaksi kun vaihtui.

Halla ei vienyt
viljoja noiden.

tölli ei tuntenut
huuruja soiden.

Vaan vieri vuodet
ja ajat muuttui,
suopea sallima
väelle suuttui.

Kerkesi kato
ja lapsilauma karttui,
verojen taakka
vahvasti varttui.

Töllissä tehtiin
tuimasti työtä,
vaan ei vältetty
puutteen yötä,

verojen kuormaa ei jaksettu kantaa, talo ei tahtonut "arinoa" antaa,

tauti tuli kuokka- vieraaksi vielä, niin että suru oli suolainen siellä.

Kurjuuden kesken
kuolema kulki,
sairaana miehen
silmit se sulki.

Mitä teki vaimo
ja muu väki silloin,
kun tuli turma
painavin pilloin?

Talo häiti töllistä
Tiensuun joukon,
kunta soi köyhäin-
huoneesta loukon,

väki sai tyytyä almuhun, antiin, vanhimmat lapsista huudolle pantiin.

Torppa jäi tyhjäksi, autioks aivan. *Maksoiko raukkain raadanta vaivan?*

Korven kansalle.

Liikkuu korven köyhä kansa, kovan onnen kammitsoima katkoin kauhukahlettansa. Hereillä
on Suomen voima.

— — —

Kaikui käsky kautta maamme: Veljet, nyt on toimen aika, yhteisvoimin voiton saamme; tää
on tallatuiden taika.

Vaietkoon jo nurku, nyyhky,
valitus ja huuto vaivan,
lentää lohdun kaunis kyyhky
kunkin kurjan luokse aivan:

Itse oikeutes hanki,
itse kortes kekoon kannan,
ota vapautus vanki;
kenkään sulle sit' ei anna.

Kuuli käskyn korpi vankka, kutsun kumman aamuöisen, heräs sarkasuku sankka, alkoi
toimen suuritöisen.

— — —

Terve teille taisto veljet, terve, teille kättä lyömme: samat meill' on eessä teljet, yhteinen

on, veljet, työmme!

Lyökää kättä, korven siskot!

Lyökää kättä korven siskot, toinen toisillenne: sama teill' on tunnon tuska suru sydäntenne.

Sama teill' on orpo orjuus,
ies yhtäläinen,
pakkotyö ja pakkonälkä,
vaiva viiltäväinen.

Sama myös on teillä kaipuu,
— kellä julki, salaa —
käydä sinne kussa kirkas
valonpätsi palaa.

Kussa kurjan elonorjan
kehno kahle kätkee,
mielivallan, vainon vaiva,
surmaside ratkee.

Vapauteen, valkeuteen!
Sinne teill' on mieli,
vaikk' ei aatost' ilmituonut
kahlehdittu kieli.

Lyökää kättä, yksin ette
sorretut te saata
unelmainne ihanimman
vakavuutta taata.

Lyökää kättä korven siskot,
käykää kaikki yhteen,
jotta joukoin sitoisitte
pyhän laihon lyhteen.

Lyökää kättä — teitä vartoo myöskin mieroveljet. *Koko* köyhän kansan voimin taittuu *kaikki* teljet!

Valveille!

Idän alla irju ilma, myrsky mustanmullan maassa.

Kapaloita kansa katkoo.

Koikkuu korpit, kuolonlinnut, verta valuu, kallis vilja maassa viruu, viikatteineen turman, tuonen tumma herra, säälimätön, synkkä astuu, verin pihtipielet punain, Idän kauniin kansan kesken.

Myrsky käy. Mut missä tyyntyy vaahtoharjain hurja huuma, lakkaa laine loiskumasta, miss' on äärettyyden ääret?

Missä, missä, missä, missä?

Kenpä tietää, kenpä tietää, vaan jos valvehill' ei olla, uinutahan yöstä yöhön!

23.7.06.

Idän nainen.

Lipun nostanut on idän nainen.

Jo heikoksi herjattu kostanut on.
Viha silmissä säihkyen käynyt
Idän impi on taistelohon.

Ja hän ei ole tinkinyt itsensä kanssa,
kuin saituri, vaan hän on antanut kaikki
ja ottanut kaikki,
pää pystyssä kulkien kuoloon.

Hän on rauhan valkean vaatteen
sotalipuksi sydänverin värjännyt
ja alle sen veripunavaatteen
suku sorrettu maan käy nyt!

Oikeuden haudalla.

I.

Mies korahti kynnyksellä povessansa pistinpiikki, sydänverin portahan punasi.

Vaimo kaatui karsinassa
alle rauta-anturoiden
pilkattuna, piinattuna.

Kehdossa parahti pieni
julki konnan kouristaissa;
sulki silmänsä suloiset.

Karautti kankahalle,
kussa kansa karkeloitsi,
raakalaisten rietas lauma.

Tanteren tasahan löivät
nuorukaiset, naiset nuoret
raiskasivat, raatelivat.

Maan rajasta niin rajahan
vihlova valitus viilsi
kallioitakin kovia.

Vaan ei herjat heltynehet, vaan ei vaiva vaimentunut, vaan ei oikeus elänyt.

II.

He pukivat heitänsä säkkiin ja tuhkaan — ja purivat puuta ja ahmivat ruhkaa — he laasivat luostarin lattioita ja suutelivat kultaista jumaläidin jalkaa ja ristiinnaulitun — puista kuvaa, he kantoivat kymmenykset kaikesta siitä, mitä heill' ei ollut, ja antoivat niille, joill' ennestään oli kaikki.

Ja palkaksi hyvistä (ja pahoista) töistä he pyysivät herralta jumalalta ja hältä, joka oli vielä korkeammalla, henkitoreissa, oikeutta elää.

Vaan heitä ei kuultu. Ja auki oli kuoleman kutsuva syli ja eivät he päässeet yli.

Sota soi.

Nyt on loppu tyyni tälle, myrsky vonkuu, tuuli vinkuu, Itä suur' on noussut jälleen, sota soi ja nuolet sinkuu.

Jännitetty kaar' on katki, yli maltin malja läikky, vapisevat vahvimmatki, koska koston kalpa väikky.

Tulevan edellä.

Kiekahti punainen kukko
päällä kuulun valtakunnan:

Suuret suonet ratkeavat,
piinapäivät on tulossa!

Kuuli kukon kiekahduksen valtakunnan valju kansa, kuuli kumman linnun äänen ruunupää
ruma isäntä — toisihinsa tuijottivat.

Oli pilkannut pyhintä valtakunnan kaikkivoipa, oli tallannut tomuhun palvelija palveltavan,
oli kansan kahlehtinut väärin vannonut kuningas.

Istui yli-istuimella kansa kärsinyt jaloissa.

Kiekui kukko toisen kerran.

Korska kahleita lisäsi.

Kansa kärsivä kohosi.

Kiekui kukko kolmannesti.

Vihattu vavahti.

Kansa piesty, pilkattu kirosi, ei epäillyt
enempi, nousi vihan vimmoin, katkoi
kahleet, meni ja mahtajan manasi
tuimimpahan taisteluhun.

Yli maan kajahti käsky:
orjat olkohot vapahat!

Mutta kaikui toinen käsky:
kuolkohon kirottu orja!

Veri valahti, kuolo kulki vainoviikate kädessä kansan synkeän seassa; miehet maatui, naiset
kaatui, sylilapset surkastuivat, vanhat vaivassa menehtyi; päivä hukkui hurmehesen, yö
punotti punaverestä.

Ei sitä sijoja ollut, ei koko kuninkaan maassa, missä ei mitelty miekoin, missä ei kalpahan
kajottu, missä ei olisi oltu pistin-julmissa pidoissa, missä ei oikeutta olisi hengenkaupalla
himottu.

Loppui leikki. Kansa nääntyi, nääntyi myöskin näännyttäjä; tehtiin tuokion sovinto.

Vaan ei kerskunut kopea, ei ylen isoinen ollut —

Kun tiesi kuningas orjan, mahdin häntä mahtavamman tulevassa tuokiossa vaativan
tilintekoa.

Sankareille.

He kuolivat kunnialla, vaikk' olikin saastainen pyövelin piilu ja hautapuheena pilkka.

He riensivät riemuiten kuoloa kohti kuin hääilon pitoon ja piirsivät nimensä elämän kirjaan
poven punalla puhtahimmalla.

Heitä vapaudenkaipuu käski. Heitä kiihoitti tuhansien tuskaiset huudot ja kuolevain korina
ja pakahtuvain parku.

Ja he rakastivat kansaa, he tunsivat sen tuskan, sen haikean ja vaikean kuoleman kulun,
sen sorron ja riiston ja peijuun.

Ja eivät he voineet tyyninä seistä, vaan vihkivät itsensä ihanaan työhön ja nostivat
vapauden punaisen vaatteen.

Ja katso: kuoloa kammoamatta sadat seurasi heitä ja tuhannet seuraa ja kokonainen kansa on jälkiä heidän valon, vapauden valkamoihin käypä.

Ja siksi he kuolivat kunnialla, vaikk' olikin saastainen pyövelin piilu ja hautapuheena pilkka.

Olojen pakosta.

Puree pedot kynsiänsä,
synkän ahnaat silmät kiiltää,
etsein hurme-einettänsä,
pedot ilman äärtä viiltää.

Nälkä, nälkä, nälkä kiihtyy.
Mutta miss' on uhriraukat,
missä polot piillen viihtyy?
Miks' on huolissansa haukat?

Joko — taikka.

Vapisevat vallan pylväät, suur' on hätä sortajoiden, koska ryntää urhot ylväät vastaan varustusta noiden.

Säälitön on kansa halpa,
kun se kyltyy alennukseen,
raskas on sen kauhukalpa,
kolkuttaissaan onnen ukseen.

Ellei onnen ovi aukee, ellei mielivalta vaivu, silloin muurit maahan raukee, kansa kun ei enää taivu.

He nauravat uhkaa.

He nauravat uhkaa, eivät käskyä kuule ja rangaistuksesta veisaavat viisi.

Kun he hurjistuivat, niin hurjistuivat ja nälkä vei "järjen" päästä.

Mitä leivättömälle on laki?

Orja kunnioitti lakia ja ahkeroi työssä.
Vaan henkensä häilyi epätoivon yössä
ja ruumiinsa kärsi ja kitui.

Hän epäillä alkoi, ei uskonut enää ja sitten seurasi rikos.

Ja rikosta seuraa rikosten sarja.

Mut rankaisu on vaan oikeuden pilkkaa ja mielettömyyttä, pääsyypäitä kun se ei kohtaa.

"Nöyrry!"

On orjan nahka parkittu ja tunto häll' on puuta, hän sietää paljo iskuja ja hävytöntä suuta.

Kun laiska lortus, kiskuri
hänt' ahdistaa kuin hiisi
ja raatajansa rauhasta
hän välittäikse viisi

ja, apunansa käyttäen aseensa likaisimmat, hän orjan päälle vierittää kaikk' katalimmat

vimmat;

ja työn kun kaikki tulokset hän raatajalt' on vienyt, niin että putipuhdas tää jo vihoviimein lie nyt;

ja kosk' on uhri uupunut ja kuolemaan hän käypi, niin pappi prameudessaan luo polon ennättäypi

ja synninpäästön hälle suo ja kehottaa: sa köyrry ja käännä katsees luojaan luo, oi onneton, ja — nöyrry!

"Langennut".

On orjan merkki otsassaan, vaan synkät silmät palaa, kuin vapaan hengen konsanaan, ja uhman tulta valaa.

On häntä lyöty lyömistään
ja yhä lyödään syyttä,
hän osaksensa yhtenäin
saa sydämettömyyttä.

Se sama pyhä maailma,
mi hänet työnsi lokaan,
se sydämeensä armotta
"palkaksi" pisti okaan.

Hän "langennut", hän portto on, vaan siitä hän ei hän vastaa. Muut hälle loivat kohtalon, hän elää ainoastaan.

Herahti kyynel.

Pikkutyttönen, pikkutyttönen,
herahti kyynel silmähän sulle.
Arvasin sen:
elämä raskas on myöskin mulle.

Köyhä olet, onneton, pikkutyttönen,
kerjäten etsit sa onnea turhaan,
väsähtäen.
Riistäjä rintasi riemut murhaa.

Ilman lempeä, vailla hoivaa poljet sa puutteen polkua loivaa, niinkuin kulkevat tuhannet toiset elämän murjomat murheen loiset kuoleman kammioihin.

Miksikä?

"Nuorassa hirttäyneen taloss' ei saa leikkiä lyödä,
maassa makaavaa ei herjata kenkään saa!"

Miksikä riistäjät siis yhä kansaa solvaa ja sätii
sitte kun säälittä sen löivät he maan tasahan?

Sääli teitä.

Sääli teitä raukat, joilla lainkaan mieltä ei, ei päätä. Käytte elon aukeoilla aina pahan ilman säätä.

Ratki suurin suin ja leuvoin

kenopäin te taivallatte,
muita ohjain narrin neuvoin
itsenne te unhotatte.

Sääli teitä, sääli teitä:
Seinään pää! on huono ohja.
Ollaan vaikka enkeleitä,
niin ei haittaa alla pohja.

Pilli soimaan.

Pilli soimaan ja polkkaa tanssimahan tuo kankea karhu: kansa. Tovin olkoon kytkyintä
vailla hän nyt: taas sitte on yllänsä ansa.

Pilli soimaan. Siis käy karkelohon
kera kahlijas, köntys, kansa;
huvin maksaa mahtajat ympäri maan,
sinä vain olet vierahanansa.

Pilli soimaan. Pois viha viidakkohon ja rakkaita olkaamme — tiima. Sen jälkeen rauhassa
viuhukohon taas riistäjän ruoskansiima.

Tuhka tanssii.

Tuhka tanssii tuulen myötä sinne tänne, sinne tänne. Aika haastaa: työtä, työtä, muuten
ehtyy elämänne!

Valitellaan, vaikeroidaan
mielipuolin puuskin, raivoin,
tositoimiss' olla voidaan
käsin vankoin, vaan ei aivoin.

Ja on totuus karvas niellä, valhe kaunis, petos hauska. Mutta matkaa elontielleä moni
mennyt ihmisrauska.

Miks ihmetellään —?

Miks ihmetellään, että on ankara elämän laki, kun ensin on rikottu sen joka käskyä
vastaan?

Ja synnit ovat surkean suuret: kuin hullut toukomiehet rikkojat käyvät ja heittävät elämän
siemenet hukkaan ja polkevat päälle ja kylvävät kuoloa elämän peltoon.

Ja kymmenissä kiroissa eellehen käydään ja ihmetellään, että on ankara elämän laki.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK MURROKSESSA ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States

with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™ .

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the

second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses.

Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.